

Sygn. akt III AUa 755/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Małgorzata Pasek
Sędziowie:	SA Elżbieta Czaja (spr.) SO del. do SA Elżbieta Wojtczuk
Protokolant: st. prot. sądowy Joanna Malena	

po rozpoznaniu w dniu 1 marca 2018 r. w Lublinie

sprawy M. P.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o ustalenie istnienia obowiązku ubezpieczenia społecznego rolników

na skutek apelacji M. P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 5 lipca 2017 r. sygn. akt VIII U 430/17

I. zmienia częściowo zaskarżony wyrok oraz poprzedzając go decyzję organu rentowego i ustala, że dla M. P. nie ustało ubezpieczenie społeczne rolników od dnia (...);

II. w pozostałym zakresie apelację oddala.

Elżbieta Wojtczuk Małgorzata Pasek Elżbieta Czaja

III AUa755/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 grudnia 2016 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego dla M. P. od dnia 1 kwietnia 2009 roku. W uzasadnieniu i organ rentowy stwierdził, że wnioskodawczyni była uprawniona do renty rodzinnej na podstawie decyzji ZUS z dnia 4 lutego 2009 roku oraz prowadziła działalność gospodarczą. Rentę rodzinną pobierała w okresie od 1 stycznia 2009 roku do 31 lipca 2012 roku i tym samym w tym okresie nie spełniała warunków do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Po zakończeniu pobierania

renty rodzinnej prowadziła zaś działalność gospodarczą i nie spełniała warunków pozwalających jej na wybór ubezpieczenia, gdyż w wyniku zaistniałej przerwy w ubezpieczeniu społecznym rolników nie posiada odpowiedniego okresu podlegania ubezpieczeniu rolniczemu.

Odwołanie od powyższej decyzji złożyła M. P., wnosząc o uchylenie decyzji w całości bądź tylko w części, tj. ustania ubezpieczenia za okres od dnia(...) - po zaprzestaniu pobierania renty rodzinnej do chwili obecnej. Podniosła, iż wskazana decyzja nie uwzględnia faktu, że od wielu lat prowadzi ona gospodarstwo rolne oraz jednocześnie prowadzi działalność gospodarczą. Rentę rodzinną pobierała razem z nieletnim wówczas synem, w wysokości około 400 złotych. Fakt ten nie może dyskwalifikować definitywnie możliwości podlegania przez nią ubezpieczeniu rolniczemu, także po ustaniu prawa do renty rodzinnej.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 5 lipca 2017 roku Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołanie.

Podstawą wyroku były następujące ustalenia:

M. P. od dnia 1 stycznia 1991 roku podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy jako małżonka rolnika. Jej mąż J. P. prowadził dodatkowo pozarolniczą działalność gospodarczą pod nazwą P.H.U. (...). W dniu (...) mąż odwołującej zmarł. M. P. z dniem 24 listopada 2008 roku przejęła działalność gospodarczą po zmarłym mężu.

W dniu 29 grudnia 2008 roku Prezes KRUS wydał decyzję stwierdzającą spełnienie przez wnioskodawczynię warunków do dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników po podjęciu pozarolniczej działalności gospodarczej i wynikający z tego obowiązek opłacania składki kwartalnej w podwójnej wysokości na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie oraz ubezpieczenie emerytalno – rentowe. W części decyzji zatytułowanej INFORMACJE, w punkcie 1, podpunkcie 3 znalazło się pouczenie, iż rolnik lub domownik, który rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu takiej działalności podlega nadal temu ubezpieczeniu jeżeli nie jest równocześnie pracownikiem, nie pozostaje w stosunku służbowym, nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Wnioskodawczyni zapoznała się z tym pouczeniem. Nadal prowadzi gospodarstwo rolne.

Następnie w dniu 27 lutego 2009 roku Prezes KRUS stwierdził podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników M. P., zmieniając jej status z małżonka rolnika na płatnika. W uzasadnieniu tej decyzji również znalazło się stwierdzenie, iż ubezpieczeniu społecznemu podlega rolnik posiadający gospodarstwo rolne o powierzchni powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny w rozumieniu przepisów podatkowych, a także małżonek i domownik, jeśli nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu i nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty.

Jednocześnie w dniu 16 stycznia 2009 roku M. P. złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wniosek o przyznanie renty rodzinnej po zmarłym mężu J. P.. Prawo do tej renty uzyskała, wspólnie z małoletnim synem P. od dnia 1 stycznia 2009 roku. Prawo do renty rodzinnej dla wnioskodawczyni ustało w dniu(...). Zaskarżoną decyzją z dnia 27 grudnia 2016 r. stwierdzono ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w okresie od dnia 1 kwietnia 2009 roku.

Sąd uznał, że odwołanie wnioskodawczyni nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 i art. 16 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tj. Dz.U z 10 marca 2008, nr 50, poz. 291 – w brzmieniu obowiązującym w dacie objęcia wnioskodawczyni ubezpieczeniem społecznym rolników i uzyskania prawa do renty rodzinnej), ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy podlega rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego oraz małżonek rolnika i domownik stale pracujący w gospodarstwie rolnym jeśli osoby te nie podlegają innemu ubezpieczeniu społecznemu i nie mają ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z art. 3a ust.1 tej ustawy ubezpieczenie ustaje od dnia następującego po dniu, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu, z zastrzeżeniem ust. 3.

Jednocześnie w myśl art. 5a ust. 1 tej ustawy rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności, jeżeli spełnia jednocześnie następujące warunki:

- 1) złoży w Kasie oświadczenie o kontynuowaniu tego ubezpieczenia w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy tej działalności;
- 2) jednocześnie nadal prowadzi działalność rolniczą lub stale pracuje w gospodarstwie rolnym, obejmującym obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego, lub w dziale specjalnym;
- 3) nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym;
- 4) nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych;
- 5) kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekracza kwoty 2.528 zł.

Art. 37 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników stanowi, że rolnik jest obowiązany, nie czekając na wezwanie, w ciągu 14 dni zgłaszać Kasie osoby podlegające ubezpieczeniu w jego gospodarstwie oraz informować Kasę o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności. Wnioskodawczyni nie powiadomiła KRUS o fakcie pobierania renty rodzinnej.

Wnioskodawczyni od dnia 1 stycznia 2009 roku była jednocześnie uprawniona do renty rodzinnej oraz prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą. Przy tym od dnia 17 listopada 2008 roku stwierdzono podleganie przez nią ubezpieczeniu społecznemu rolników na mocy art. 5a cytowanej ustawy. Wnioskodawczyni nie poinformowała wówczas rolniczego organu rentowego o fakcie pobierania renty rodzinnej.

W świetle powyższego, wnioskodawczyni od dnia 1 stycznia 2009 roku nie spełniała warunków do kontynuowania ubezpieczenia społecznego rolników, pomimo posiadania i prowadzenia gospodarstwa rolnego. Okolicznością bezwzględnie wyłączającą ją z tego ubezpieczenia społecznego było przyznanie jej prawa do renty rodzinnej. Z art. 16 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wynika bowiem, że ubezpieczeniu społecznemu rolników nie podlega osoba, która podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub ma ustalone prawo do emerytury lub renty, lub ma ustalone prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Z treści art. 5a ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wynika, że rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności, jeżeli spełnia jednocześnie wymienione w tym przepisie warunki. Wnioskodawczyni nie spełnia więc przesłanek do objęcia jej ubezpieczeniem społecznym rolników, gdyż nie spełnia przesłanej z art. 5a cyt. ustawy.

W toku postępowania wnioskodawczyni podnosiła, iż nie została ona w sposób prawidłowy pouczona o tym, że fakt pobierania renty rodzinnej po zmarłym mężu spowoduje wyłączenie jej z ubezpieczenia społecznego rolników. W ocenie Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie pouczenie skierowane wraz z decyzją z dnia 29 grudnia 2008 roku oraz treść uzasadnienia decyzji z dnia 27 lutego 2009 roku było prawidłowe, wystarczające i zrozumiałe dla wnioskodawczyni, na tyle, aby mogła ona ocenić, że pobieranie renty rodzinnej może powodować zmiany w jej statusie jako osoby ubezpieczonej w KRUS. Taka ocena nie wymaga szczególnej znajomości prawa.

Pobieranie renty lub emerytury jest wprost wymienione w przepisach jak i uwzględnione było w pouczeniach kierowanych do wnioskodawczyni wraz z kolejnymi decyzjami. Wyłączenie zaś wnioskodawczyni z ubezpieczenia

społecznego rolników za okres objęty pobieraniem renty rodzinnej powoduje, że na dzień po ustaniu prawa do tej renty, w sytuacji prowadzenia działalności gospodarczej nie spełniała ona wymogów z art. 5a ust. 1 cyt. ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników tj. podlegania nieprzerwanie co najmniej 3 lata temu ubezpieczeniu w pełnym zakresie. Brak jest zatem możliwości objęcia jej ubezpieczeniem społecznym rolników od dnia(...).

Z tych względów i na podstawie powołanych przepisów oraz art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

Apelację od powyższego wyroku złożył w imieniu wnioskodawczyni jej pełnomocnik zaskarżając wyrok w całości zarzucając:

- błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku i mający wpływ na jego treść poprzez uznanie, że pouczenia jakie uzyskiwała skarżąca były prawidłowe w świetle obowiązków jakie nakłada na organy rentowe ustawa w tym art. 62 ust 1 pkt 4 ustawy o społecznym ubezpieczeniu rolników oraz art. 9 kpa;

- naruszenie przepisów postępowania poprzez oddalenie wniosku dowodowego o przesłuchanie świadka A. M., które miało wpływ na treść orzeczenia bowiem przesłuchanie to pozwoliłoby uzyskać wiedzę na temat tego jakie informacje skarżąca uzyskiwała podczas starania się o rentę i że były to informacje wprowadzające ją w błąd, że renta nie zmieni jej sytuacji ubezpieczeniowej;

- naruszenie art. 5a w zw. z art. 3 a ust 1 ustawy z 20 grudnia 1990 o ubezpieczeniu społecznym rolników) poprzez uznanie że wobec pobierania renty rodzinnej przez skarżącą doszło ustania ubezpieczenia społecznego rolników nie zaś przerwy w podleganiu temu ubezpieczeniu.

Apelujący wniósł o zmianę wyroku i ustalenie, że nie ustało wobec M. P. ubezpieczenie społeczne rolników od 1 kwietnia 2009 roku, względnie ustalenie, że M. P. podlegała ubezpieczeniu rolników od(...), to jest od momentu gdy przestała pobierać rentę rodzinną po zmarłym mężu.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja jest zasadna w zakresie jakim kwestionuje wyłączenie M. P. z ubezpieczenia rolników od (...)to jest od momentu zaprzestania pobierania przez nią renty rodzinnej po zmarłym mężu. Zasadny jest zarzut naruszenia art. 5a w zw. z art. 3 a ust 1 ustawy z 20 grudnia 1990 o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 8 października 2008 roku (I UK 74/08), zgodnie z którym korzystanie z prawa do renty rolniczej nie pozbawia, po upływie okresu pobierania tego świadczenia, statusu ubezpieczonego rolnika osoby, która prowadząc równocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą, spełniała i spełnia nadal warunki do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników (art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm. (OSNP 2010/5-6/75). Sąd Najwyższy wskazał min. , że w obowiązujących przepisach nie ma żadnego uregulowania, z którego można byłoby wyprowadzić wniosek, że rolnik prowadzący równocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą i podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników, traci prawo do pozostania w tym ubezpieczeniu z tego powodu, że przez oznaczony czas był niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym i pobierał z tego tytułu rentę rolniczą. Pobieranie okresowej renty rolniczej jest swoistą "przerwą" w podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników, nie można jednak jej traktować na równi z innymi przypadkami, w których dochodzi do ustania podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy (LEX nr 565125). Podobne stanowisko wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 grudnia 2005 r (III UK 129/05) – gdzie wskazał, że wraz z upływem czasokresu pobierania okresowej renty inwalidzkiej, która powinna być traktowana jako przerwa w podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników - wnioskodawca powraca do statusu ubezpieczonego w ramach ubezpieczenia społecznego rolników, o ile nadal spełnia wymagania prawne, jakim czynił zadość w chwili uprzedniego nabycia prawa do tego ubezpieczenia -LEX nr 490367.

W ocenie Sądu Apelacyjnego podobne rozważania odnieść należy do sytuacji pobierania renty rodzinnej i uznać, że ubezpieczony podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników korzystający z prawa do okresowej renty rodzinnej, wraz z upływem czasokresu pobierania ten renty, która powinna być traktowana jako przerwa w podleganiu ubezpieczeniu społecznym rolników, powraca do statusu ubezpieczonego w ramach ubezpieczenia społecznego rolników, o ile nadal spełnia wymagania prawne, jakim czynił zadość w chwili uprzedniego nabycia prawa do ubezpieczenia społecznego rolników na podstawie art. 5a w związku z art. 3a ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Pogląd taki znajduje dodatkowe uzasadnienie w aktualnym, orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2016 r. (I UK 386/15), gdzie Sąd ten wskazał, że przy wykładni art. 5a ustawy z 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników istnieją podstawy do przyjęcia pozajęzykowych reguł interpretacji prawa materialnego. Punktem wyjścia jest stwierdzenie, że przystąpienie do określonego systemu ubezpieczenia społecznego (w tym wypadku rolniczego) i ochrona ryzyk ubezpieczeniowych w danym reżimie nie może być dowolnie usuwana przez organy rentowe po wielu latach ubezpieczenia, skoro działalność rolnicza osoby fizycznej, przez cały okres aktywności zawodowej, stanowiła jej główne źródło dochodów, a do przekroczenia zasad pozwalających na pozostanie w ubezpieczeniu społecznym rolników doszło bez winy tej osoby. Ocena prawa podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w zbiegu z pozarolniczą działalnością gospodarczą nie powinna pomijać zasady proporcjonalności, o której mowa w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, art. 1 Protokołu Nr 1, sporządzonej dnia 4 listopada 1950 r. w Rzymie (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.) (LEX nr 2169474).

Odnosząc powyższe rozważania do sytuacji wnioskodawczynie przypomnieć należy, że 24 listopada 2008 roku przejęła ona działalność gospodarczą po zmarłym mężu. W dniu 29 grudnia 2008 roku Prezes KRUS wydał decyzję stwierdzającą spełnienie przez wnioskodawczynię warunków do dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników po podjęciu pozarolniczej działalności gospodarczej i wynikający z tego obowiązek opłacania składki kwartalnej w podwójnej wysokości na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie oraz ubezpieczenie emerytalno – rentowe. Następnie w dniu 27 lutego 2009 roku Prezes KRUS stwierdził podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników M. P., zmieniając jej status z małżonka rolnika na płatnika. Nie jest kwestionowane, że wnioskodawczynie nieprzerwanie prowadzi gospodarstwo rolne i praca w nim stanowi główne źródło utrzymania. Pobieranie renty rodzinnej w nieznaczonej wysokości w żaden sposób nie zerwało jej łączności z rolnictwem. Pozbawienie wnioskodawczynie po okresie pobierania renty korzystania z możliwości pozostania w ubezpieczeniu społecznym rolników stanowiłoby nieproporcjonalnie drastyczną sankcją, i stało by w sprzeczności z konstytucyjną cechą proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) - por. uzasadnienie orzeczenia Sądu Najwyższego wyżej cytowane, oraz wyrok Sądu Najwyższego 30 marca 2013 r., I UK 556/12, LEX nr 1438701), gdzie wskazano też, że usunięcie rolnika z ubezpieczenia rolniczego nie powinno odbywać się przez użycie środków nieproporcjonalnych, które niekonstytucyjnie ingerują w rolniczy tytuł ubezpieczenia społecznego i prowadzą jedynie do "zaciśnięcia pętli zadłużeniowej" w postaci zaległości składkowych z innego (zbiegającego się) tytułu ubezpieczeń społecznych, która doprowadza rolnika do stanu upadłości finansowej.

Z powyższych względów wyrok podlega zmianie na mocy art. 386 § 1, o czym Sąd Apelacyjny orzekł w pkt I wyroku.

W pozostałej części apelacja podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c..

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 i art. 16 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tj. Dz.U z 10 marca 2008, nr 50, poz. 291 – w brzmieniu obowiązującym w dacie objęcia wnioskodawczynie ubezpieczeniem społecznym rolników i uzyskania prawa do renty rodzinnej), ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy podlega rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego oraz małżonek rolnika i domownik stale pracujący w gospodarstwie rolnym jeśli osoby te nie podlegają innemu ubezpieczeniu społecznemu i nie mają ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

W świetle powyższego, wnioskodawczyni w okresie pobierania renty rodzinnej od dnia 1 stycznia 2009 roku do 31 lipca 2012 roku nie spełniała warunków do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, pomimo posiadania i prowadzenia gospodarstwa rolnego. Z art. 16 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wynika bowiem, że ubezpieczeniu społecznemu rolników nie podlega osoba, która podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub ma ustalone prawo do emerytury lub renty, lub ma ustalone prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Z tych względów na podstawie art. Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji.